

डॉ. तुकाराम भोरे

डॉ. किरण रुपवंशी

दर्जेदार उत्पादनासाठी

रोपवाटिकेपासूनच भात रोपांचे योग्य व्यवस्थापन ठेवणे गरजेचे आहे. भात पिकाची उत्पादकता वाढविण्यासाठी सुधारित व संकरित भात जातीचा वापर करावा. पेरणीपूर्वी बियाप्यांस बीजप्रक्रिया अवश्य करावी.

भा

त हे महत्वाचे अन्नधन्य पोक म्हणून ओळखले जाते. मात्र विविध कराणांनी भात उत्पादन मोठे घट घेते. भात नंबर, उगवण शक्ती, आनुवंशिक शुद्धता वियाणे, वापराची अंतिम तारीख याचा उल्लेख असल्याची खात्री करावी.

सुधारित पद्धतीने भात रोपवाटिका तयार करावी.

बियाणे प्रमाण

भात रोपां अंतर, जाती पत्त्वे, वियाणे वजन, आकारामान यावरून वियाणे प्रमाण कर्मी जास्त होते.

- १००० दायांचे वजन १४.५ प्रॅम पेक्षा जास्त आणि २० प्रॅम पेक्षा कमी असेल, तर हेक्टरी २५ ते ३० किलो वियाणे पुरेसे होते.
- मध्यम जाड जातीच्या बाबतीत १००० दायांचे वजन २० ते २५ प्रॅम असेल तर हेक्टरी ३५ ते ४० किलो वियाणे लागते.
- जाड जातीसाठी १००० दायांचे वजन २५ प्रॅम पेक्षा जास्त असेल तर ४० ते ४५ किलो प्रति हेक्टरी वियाणे लागते.
- संकरित जातीसाठी हेक्टरी २० किलो वियाणे.

बीजप्रक्रिया

तीन टक्के मिठाचे द्वावण : १० लिटर पायात ३०० प्रॅम मीठ विरचन्तू त्यात भात वियाणे बुदवावे. त्यानंतर पायावर तंतगारे हल्के की काढून नष्ट करावे. पांढराच्या ताकाशी राहिलेले जड बी २ ते ३ वेळा वृच्छ पायाणे घुन सावलीत वाढवावे. त्यानंतर बुरशीनाशक व बियाणुनाशकाची बीजप्रक्रिया करावी.

- करण, पर्ण करण, तपकिरी ठिके, उदवता, आपासमय काजली नियंत्रणासाठी, कांवेंडाशिम ३ प्रॅम प्रति किलो वियाणे.
- कटा करण ऐपाच्या नियंत्रणासाठी शिकार केलेल्या जिवाणुवाशकाचा वापर शिकाररांगामध्ये करावा. त्यानंतर अंशेटोर्बर्कर व स्पूर्त विरचन्तूविणारे जिवाणु प्रत्येकी २५० प्रॅम प्रति १० किलो याप्रमाणे विवित ओल्सर करून प्रक्रिया करावी. वियाणे बाबदानावर सावलीत अर्धे तास सुकवून नंतर पेरणी करावी.

हिरदलीची खतांचा वापर

जातीसाठी भोजिक व जैविक गुणवर्थ मुख्यव्याप्तीसाठी मिट्टीचे खतांचा वापर आवश्यक आहे. खतांची प्रक्रिया अवृत्तीत फायदेशीर ठरता. त्यासाठी हिरदलीचे नियंत्रित इन्हांना आठवड्यात पर्सन पांक मुख्यव्याप्ती त्यात्यावर विवरलांवडे यांची जमिनीत गाडावारी, त्यानंतर भात रोपांची मुख्यवर्धक करावी. हिरदलीचे पांक हवतील नवाचे स्थिरकरण करून जमिनीतील नवाचा पुढावा वाढवते.

सुधारित वाणांचा वापर

भात लागवडांसाठी सुधारित जातीचे प्रमाणित वियाणे वापरावे. सुधारित वाणांमध्ये कमी रुंदी, पीक न लोळणे व खातास ठात प्रतिसाद देणे ही वैशिष्ट्य आहेत.

वियाणे खरेदी

भात विक्राच्या सुधारित विक्री संकरित वाणांचे वियाणे शासकीय वर्गांमध्ये किंवा कूची विद्यार्थ्यांच्या विक्री केंद्राकृत खरेदी करावे. लग्नवडांसाठी योग्य, सुदूर, नियंत्रा आणि दर्जेदार वियाणे वापरावे. वियाणे खरेदी करताना,

- वियाणे मान्यताप्राप्त व योग्य त्या प्रकारचे असल्याची खात्री करावी.
- वियाप्याच्या प्रशिक्षित लेबल व सील असल्याची खात्री करावी.
- लेबल व संवर्धित अधिकाच्याची सही असावी.
- वियाणे स्फेटी केस्ट्यानंतर पाचाची घायावी.
- लेबलवर वियाणाची जात, प्रकार, लॉट

शुक्रवार,

३० मे २०२५

नियोजन भात रोपवाटिकेचे..

भाताचे सुधारित वाण

वाण	कालावधी (दिवस)	वाणाची प्रति उत्पादन (किंवा/हे.)
हालवा गट		
१) कर्जत - १८४	१००-१०५	लंबट, बारीक
२) रत्नागिरी - ७११	११५-१२०	लंबट, बारीक
३) रत्नागिरी - २४	१०५-११०	आखूड, बारीक
४) कर्जत - ३	११०-११५	आखूड, जाड
५) कर्जत - ७	११५-१२०	लंबट, बारीक
६) रत्नागिरी - ५	११५-१२०	आखूड, बारीक
निमग्नरवा गट		
१) जया	१२५-१३०	लंबट, जाड
२) पालघर	१२५-१३०	मध्यम, जाड
३) फुले समुद्री	१२५१-३०	लंबट, बारीक
४) कर्जत - ५	१२५-१३०	लंबट, जाड
५) रत्नागिरी - ४	१२५-१३०	लंबट, बारीक
६) कर्जत - ५	१२५-१३०	लंबट, जाड
७) कर्जत - ६	१३०-१३५	आखूड, बारीक
८) कर्जत - ९	१२०-१२५	मध्यम, बारीक
९) फुले कोल्म	१३०-१३५	आखूड, बारीक
१०) कोकण संजय	१२५-१३०	लंबट, बारीक
गरबा गट		
१) रत्नागिरी - २	१४५-१५०	आखूड, जाड
२) रत्नागिरी - ३	१४०-१४५	लंबट, जाड
३) कर्जत - २	१३५-१४०	लंबट, बारीक
४) कर्जत - ८	१४०-१४५	आखूड, बारीक
५) मधुरी	१४०-१४५	लंबट, बारीक
६) कर्जत - १०	१४०-१४५	लंबट, बारीक
संकरीत वाण		
१) सहाद्री - १	१२५-१३०	लंबट, बारीक
२) सहाद्री - २	११५-१२०	लंबट, बारीक
३) सहाद्री - ३	१२५-१३०	लंबट, बारीक
४) सहाद्री - ४	११५-१२०	लंबट, बारीक
५) सहाद्री - ५	१४०-१४५	लंबट, बारीक
खार जमिनीसाठी		
१) पनवेल - १	१२५-१३०	आखूड, जाड
२) पनवेल - २	११०-११५	लंबट, बारीक
३) पनवेल - ३	१२५-१३०	आखूड, जाड
हळवा गट (पेरासाळ)		
१) प्रभावती	११५	मध्यम, बारीक
२) पराण	१०८-११२	लंबट, बारीक
३) अंबिका	११०-११५	लंबट
४) तेलणा	१००-१००	लंबट
५) सुंचाया	११०-११५	लंबट, सुवासिक
६) अविष्कार	११०-११५	लंबट
सुवासिक वाण		
१) इंद्रायणी	१३५-१४०	लंबट, बारीक
२) भोगावती	१३५-१४०	लंबट, बारीक
३) विशेष	१३०-१३५	आखूड, सुवासिक

एकात्मिक कीड-रोग व्यवस्थापन

- पेरणीपूर्वी बीजप्रक्रिया अवश्य करावी.
- वियाणे पेरणीनंतर १५ दिवसांनी, विवाल्फास (पाच टक्के) १५ किलो किंवा दाणेदार क्लोपायारिक्स (१० टक्के) १० किलो प्रति हेक्टर प्रमाणात जमिनीत मिसलावे.
- नवयुक्त खतांचा वापर प्रमाणात पेक्षा जास्त करू नये. त्यापूर्वी करावा रोग वाढतो.
- भात खाचाराचा आकार मर्यादित ठेऊन बांधवंशिस्ती करावी.
- रोपवाटिकेतील वापरात खोडकिंडासाठी हेक्टरी पाच कापाण्यांचा सापाऱ्ये लावावेत.

रासायनिक फवारणी (प्रमाण : प्रति १० लिटर पाणी)

- करण आणि पार्किंसना रोग : कार्बो-डाशिम किंवा किंवा पेनको-नैशेल किंवा हेक्झाको-नैशेल १० प्रॅम/ मिलि
  - करण रोग : द्रायासायकर्सोल १० ते १५ मिलि अधिक स्टिकर १० मिलि.
- डॉ. तुकाराम भोरे १९२२५६०१४२ (कृची संशोधन केंद्र, वडागाव मावळ, जि. पुणे)